

Vizija in strategija jasni

»Brez vizije in strategije« je naslov daljšega članka, ki smo ga brali v prilogi ljubljanskega Dela v soboto, 6. t. m. Ni sicer popolnoma jasno, kdo naj bi bil brez »vizije in strategije«; verjetno je avtor prispevka mislil na oblasti v Sloveniji, predvsem na ljudi in urade, ki jim je po službeni dolžnosti poverjena skrb za Slovenec v zamejstvu in zdomstvu.

Pustimo ob strani cenene očitke in celo obtožbe, ki jih v tem članku beremo na račun državnega sekretarja dr. Venclja. O njih ne gre namreč izgubljati časa, ker so preočitno rezultat znane logike: »Ta je zanič, ker ni naš«. Takšno modrovanje je tako zastarelo, da se ga že zdavnaj izogibajo tudi najbolj zakrknjeni malomeščani (kolikor jih je pač še ostalo v slovenski družbi).

Le nekaj besed o »viziji in strategiji«. Prva je predstava o tem, kakšna naj bi bila kaka stvar v prihodnosti, v strategijo pa sodijo postopki, oziroma načini za doseg tega cilja. V primeru slovenske manjšine v Italiji moremo reči, da gre njena skrb predvsem za to, da se ohrani in vsestransko razvija. Samo tako bo vsak njen posamezni pripadnik mogel izpopolnjevati lastno osebnost, kar je pravica vsakega člana človeške družbe. Kar velja za posameznika, velja seveda tudi za skupnost, kateri pripada.

Kako naj se ta cilj doseže, kakšna naj bo torej strategija? Za tiste, ki se politično zbiramo v Slovenski skupnosti, je od vsega začetka in — in ne le po smrti KD, kot zlobno piše člankar — veljalo načelo »enotnosti v raznolikosti«. To pomeni, da naj bo manjšina navzven enotna, znotraj pa čim bolj razvejana, da lahko pridejo do polnega izraza vse njene komponente. Ta »recept« sicer ni prav nič izviren, ker se po njem ravnamo takorekoč vse narodne manjšine v demokratičnih evropskih državah.

Zato se zdi recept, ki ga sicer v dobri veri in s poštenimi nameni priporoča Paolo Parovel, že za-

DRAGO LEGIŠA ■■■■ 2

Izid drugega kroga upravnih volitev v Italiji

Potrjena je bila levosredinska usmeritev

»Če bo Berlusconi tako nadaljeval še malo, mu bo treba postaviti spomenik. Prav zares se trudi, da bi zmagala leva sredina. Dosegel pa je že višek komičnosti. Pravi, da je treba na volitve, če nočemo države izročiti komunistom, jaz pa naj bi bil zakrinkani D' Alema, tajnik Demokratične stranke levice. V resnici Berlusconi ni razumel ničesar. Če beležiš na volitvah takšne večine v Emiliji in Venetu, pomeni, da je leva sredina tista sila, ki privablja ljudi«.

Tako je izjavil prof. Romano Prodi, uradni kandidat leve sredine za novega predsednika italijanske osrednje vlade. Časnikarji so ga brž po volitvah 7. maja naprosili za kratko oceno. Šlo je, kot znano, za drugi krog upravnih volitev, na katerih je bilo treba izvoliti 54 predsednikov pokrajin in kakih 100 županov, med njimi župane v 24 občinah, ki so tudi glavna mesta pokrajin.

Izidi zadnjih upravnih volitev so v celoti potrdili splošno usmeritev, kakršna je prišla do izraza na deželnih volitvah pred dvema tednoma. Zgodilo se je, da so celo presegli najbolj rožnata pričakovanja levosredinskih vodilnih političnih krogov.

V kar 44 pokrajinah — od skupnih 54 — so bili izvoljeni za predsednike kandidati leve sredine, Berlusconijevemu Polu svoboščin pripada le sedem novih predsednikov, Severna liga ima dva predsednika (v Pordenonu in Bergamu), sredina pa enega (Cuneo).

V tej zvezi je treba ugotoviti predvsem tole: leva sredina se je uveljavila tudi v tistih deželah na severu države, kjer je pred dvema tednoma zmagal Pol svoboščin, polovica novih predsednikov pa politično pripada Ljudski stranki, katere najvidnejši predstavnik je evropski poslanec Gerardo Bianco. Ta veja stranke je z razliko od tiste, ki jo vodi Rocco Buttiglione, izbrala za svoj politični prostor levo sredino.

V deželi Furlaniji Julijski krajini so 7. t. m. volili predsednika v videmski in pordenonski pokrajini. Za predsednika videmske pokrajine je bil potrjen Giovanni Pelizzo, kandidat leve sredine in Se-

verne lige, sam pa politično pripada Ljudski stranki Gerarda Bianca. V Pordenonu je bil za predsednika izvoljen Alberto Rossi od Severne lige, ki ga je podpirala seveda tudi leva sredina. Medtem ko je Pelizzo zbral 56,8% glasov, jih je Rossi zbral 60,8 odstotka.

Enaka slika se kaže tudi na ožjih volitvah za župane. Zanimivo in hkrati pomenljivo je, da so bili levosredinski županski kandidati bili uspešni v kar 21 od skupnih 24 občin, ki so tudi glavna mesta pokrajin. Tudi tu je bilo izvoljeno lepo število županov, ki politično pripadajo Ljudski stranki Gerarda Bianca. V Vidmu je bil za župana izvoljen kandidat leve sredine Enzo Barazza. Prejel je 52,1% glasov, medtem ko je njegov tekmeč Pola svoboščin Silvana Olivotto dobila 47,9 odstotka.

V taboru zmagovalcev se sicer zelo veselijo takšnega izida upravnih volitev, a so hkrati zelo previdni, kar zadeva predvidevanja za izid prihodnjih političnih volitev. Te bodo po vsej verjetnosti v prihodnjem oktobru. Glavni tajnik najmočnejše politične stranke leve sredine, Demokratične stranke levice, D' Alema je svaril pred prevelikim optimizmom. Opozo-

ril je na primer, da še ni bilo sklenjeno ne levosredinsko volilno ne vladno zavezništvo in da bo v ta namen potrebno vložiti še mnogo truda ter napora, zlasti pa bo potrebna velika potrpežljivost.

Eden znanih italijanskih komentatorjev političnih dogodkov se je vprašal, ali niso tisti, ki že napovedujejo zmago na političnih volitvah, žrtve »optične utvare, kot so bili jeseni leta 1993, ko so progresistični župani osvojili Rim, Neapelj, Benetke in še nekatera druga italijanska mesta. Ti župani so bili uspešni, ker njihovi tekmeči niso bili dobro organizirani in ker Berlusconi še ni vstopil v politično arena«. Sledila je za takšne optimiste mrzla prha konec marca 1994, ko je prodorno zmagal na političnih volitvah Berlusconijev in Finijev Pol svoboščin in prevzel oblast v državi. Le Bossijevemu »uporu« se je treba zahvaliti, če Berlusconi in Fini nimata več va-jeti osrednje vlade.

Če preprosto seštejemo glasove levosredinskih strank, Ljudske stranke in Stranke komunistične prenovne in jemljemo v poštev izid zadnjih deželnih volitev, ugotovimo, da bi takšna volilna združba

D.L. ■■■■ 2

V Dolini so dvignili visoki maj

S tradicionalno Majenco, ki je v Dolini eden od najbolj priljubljenih običajev, se je tudi na Tržaškem pričela sezona vaških praznikov. Domači fantje so na trgu postavili živobarvni maj, v vasi pa je vzporedno z Majenco potekala vrsta kulturnih prireditev, razstav in glasbenih nastopov. Na občinski razstavi vin so tudi letos nagradili najboljše vinogradnike.

Na sliki: (foto Kroma) Maj na Gorici, glavnem trgu v Dolini

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 11. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Zdravje je v naših rokah (Helena Bizjak); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Emil Frelj: »Čar indijskega juga«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Dopisnice z najbližjega vzhoda.

■ PETEK, 12. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturne diagonale: Dvignjena zavesa; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Emil Frelj: »Čar indijskega juga«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: Potovanje v otroški svet (Jelena Stefančič); 14.30 Krajevne stvarnosti: Od Milj do Devina; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.10 Kulturni dogodki; 18.30 Slovenska lahka glasba.

■ SOBOTA, 13. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Kulturni dogodki; 9.15 Filmi na ekranih; 10.00 Poročila; 11.30 Iz Dopisnic z najbližjega vzhoda; 12.00 Krajevne stvarnosti: Ta rozajanski glas (oddaja iz Rezije); 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Nediški zvon; 15.00 Tu 362875. Z vami kramlja Sergej Verč; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba. »Učenci tekmujejo« v Komorni dvorani Slovenskega centra za glasbeno vzgojo Emil Komel v Gorici 6. marca letos; 18.00 Mala scena. Janez Povše: »Srce brez potnega lista«.

■ NEDELJA, 14. maja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder: »Alica v čudežni deželi«; 10.25 Veselo po domače; 11.45 Vera in naš čas; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Janez Povše: »Srce brez potnega lista«; 15.00 Krajevne stvarnosti; 17.00 Sport in glasba.

■ PONEDELJEK, 15. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj: »Dr. Dorče Sarđo«; 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Emil Frelj: »Čar indijskega juga«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Kmetijski tednik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotichek: Glasbena pravljica (Janez Bitenc); 15.00 Iz življenja mladostnika (Tanja Colja); 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Znanstvene raziskave; 18.45 Čakole na placu.

■ TOREK, 16. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Cigani, večni popotniki (Katja Kjuder); 9.00 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Emil Frelj: »Čar indijskega juga«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Luigi Pirandello: Dovolite, da dam spregovoriti svojim osebam. Režija Jože Babič.

■ SREDA, 17. maja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Obzornik; 9.10 IZ STUDIA Z VAMI: 9.15 Emil Frelj: »Čar indijskega juga«; 10.00 Poročila; 11.45 Okrogla miza; 12.45 Primorska poje; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Krajevne stvarnosti: Na goriškem valu; 15.30 Mladi val; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Mi in glasba; 18.00 Literarne podobe: Srce poezije Simona Gregorčiča.

Vizija in strategija...

to nesprejemljiv, ker bi se naša manjšina na ta način spremenila v neformalno skupino ljudi, ki si prizadeva uveljaviti svoje »politične interese« (takšna je namreč definicija lobija) s tem, da bi ponujala svoje glasove raznim italijanskim strankam.

Mi pa hočemo biti polnopraven osebek, in sicer tako, da imamo svoje predstavnike v vseh zakonodajnih in upravnih telesih, ki odločajo o usodi družbe, katere sestavni del je tudi naša slovenska narodna manjšina. Takšna je torej naša vizija, in vzporedno z njo ustrezna strategija!

Potrjena je bila levosredinska...

imela absolutno večino in bi torej lahko prevzela oblast. Vemo pa, da zadeva ni tako enostavna, kot se zdi na prvi pogled. Vprašljivo bo predvsem ravnanje Severne lige in Stranke komunistične prenov. Ligin glavni voditelj Bossi te dni vztrajno govori o boju med centralisti in federalisti. To bo po njegovem glavno vprašanje, o katerem naj bi volivci odločali na prihodnjih političnih volitvah. Voditelji Stranke komunistične prenov pa bodo predvsem vihteli meč zaradi krivično — kot pravijo — preurejenega pokojninskega sistema. Proti Dinijevi vladi že napovedujejo odločen boj v parlamentu.

Zaradi vsega tega na prihodnjih političnih volitvah nikakor ne smemo izključevati presenečenj.

V galeriji Katoliške knjigarne na Travniku bo razstavljal svoja dela Demetrij Cej. Odprtje razstave bo v petek, 19. maja 1995, ob 18.30. Umetnika bo predstavil Joško Vetrh. Vljudno vabljeni!

Ssk o bližnjih političnih volitvah in drugih aktualnih vprašanjih

Slovenci v Italiji ne moremo in ne smemo sodelovati v političnih skupinah in združbah, v katerih so prisotni dediči fašizma in ki so svoje negativno zadržanje do naše narodnostne skupnosti in sploh do našega naroda ponovno pokazale v zadnjih časih, ko jim je uspelo povzpeti se na oblast. Dovolj je pomisliti na nove težave naše manjšine in na zaostričen odnos med Italijo in Slovenijo. Dajanje prednosti »ideologiji« pred narodnimi interesi bi tudi v tem primeru pomenilo tragično kratkovidnost.

Slovenci v Italiji moramo iskati svoj politični prostor ob silah, ki so nas pripravljene sprejeti kot enakopravne sogovornike, ki so odprte do narodnostnih manjšin, dovezne za enakopravno mednarodno sodelovanje in ki jim je sploh do uveljavljanja načel ter metod demokracije na vseh ravneh. Prav zato Slovenska skupnost že sodeluje in namerava še okrepiti svoje sodelovanje s silami leve sredine, ki se ta čas prepoznavajo v kandidaturi Romana Prodirja na skorajšnjih parlamentarnih volitvah.

To temeljno politično usmeritev Ssk je potrdilo njeno deželno tajništvo na zadnji seji v petek, 5. t.m., v Gorici. Udeleženci so med razpravo poudarili, da bi Slovenci v Italiji tudi v pripravah na parlamentarne volitve morali nastopati čim bolj enotno, tako da bi se lažje uveljavili kot politični osebek, pa tudi kot pogajalski partner pri sestavljanju programov in kandidatnih list.

Večja povezanost je sploh potreba in se pojavlja tako rekoč ob vsakem koraku v političnem nastopanju Slovencev v Italiji in najo Ssk ne bo nehala opozarjati. Še zlasti bi bilo nujno, da bi Slovenci znali nastopati čim bolj enotno v tako temeljnih zadevah, kot je uveljavljanje naše pravice

do zastopnosti v izvoljenih telesih.

Ssk se bo konkretno zavzela, da bi se predstavniki naše narodnostne skupnosti lahko predstavili deželnemu svetu Furlanije Julijske krajine s skupnim stališčem glede nove volilne zakonodaje za to telo.

V tej luči je deželno tajništvo Ssk pozitivno ocenilo skupno vsemanjšinsko proslavo konca druge svetovne vojne in zmage nad nacifašizmom 1. maja v Doberdobi. V konkretni izpeljavi proslave so se res pojavili razni aspekti in pomanjkljivosti, ki so tega ali onega upravičeno vznemirili, kakor je bilo tudi nekoliko pristransko poročanje v raznih medijih o njej, toda temeljni podatek, da smo znali Slovenci to pomembno obletnico obeležiti skupaj, ostaja in Ssk je ponosna, da se je odločilno zavzela, da je do te skupne proslave prišlo.

Deželno tajništvo Ssk je na svoji petkovi seji pozdravilo začetek poskusnih televizijskih sporedov RAI v slovenščini ter se zavzelo za njihovo okrepitev in vidljivost v vseh krajih od Milj do Trbiža, v katerih živimo Slovenci v Italiji. Izrazilo je zadovoljstvo, da je končno prišlo do pozitivnih premikov za zagotovitev državnih prispevkov ustanovam in organizacijam naše skupnosti, ki jih zdaj pesti huda finančna stiska.

Z zadovoljstvom je tudi sprejelo zagotovilo sen. Darka Bratine, da bo končno prišlo do vložitve v parlamentu zakonskega osnutka za zaščito Slovencev v Italiji, ki so ga skupno izdelale najpomembnejše komponente naše skupnosti. Ssk se je za to večkrat zavzela in nagovorila je vrsto parlamentarcev, da so zakonski osnutek podpisali. Res pa je tudi, da do vložitve osnutka prihaja s precejšnjo zamudo.

Udeleženci petkove seje so seveda pregledali rezultate zadnjih upravnih volitev ter z zadovoljstvom ugotovili, da je Ssk povsod napredovala, kjer se je predstavila s svojimi listami in kandidati. Pozdravili so tudi dejstvo, da so se v videmski pokrajini v skoraj vseh občinah, v katerih smo Slovenci zgodovinsko naseljeni, uveljavili ljudje in sile, ki se zavzemajo za ovrednotenje slovenske prisotnosti.

Na seji je bil govor tudi o drugih tekočih zadevah in še posebej o referendumih, ki bodo predvidoma junija. Do njih bo stranka zavzela dokončno stališče na svojem deželnem svetu, ki se bo zbral v kratkem.

Volilni izidi pomenijo važen preokret

Izidi drugega kroga upravnih volitev v Italiji in še posebej v Furlaniji Julijski krajini pomenijo preokret v vsedravnem in deželnem političnem življenju. Na njih je nacionalistična desnica, ki je še do nedavnega arogantno naskakovala oblast, na vsej črti nazadovala. To je pomembno še zlasti v Furlaniji Julijski krajini, kjer smo negativne učinke uveljavljanja nacionalistične desnice občutili na vseh ravneh.

Deželno tajništvo Ssk izraža zadovoljstvo nad takšnim izidom volitev in upa, da bodo sile leve sredine znale urediti svoje vrste, tako da bi lahko uspešno prestale tudi bodoče volilne preizkušnje, še zlasti parlamentarne volitve, ki bodo zelo verjetno še to jesen. Ssk izraža tudi zadovoljstvo, da je bil v novi videmski pokrajinski svet izvoljen bivši podžupan v Sovodnjah Paolo Cudrig. Novoizvoljenemu pokrajinskemu svetovalcu čestita in vošči uspešno delo za dobrobit Slovenske Benečije in širše skupnosti.

Podelitev 32. nagrade »Vstajenje« R. Dolharju

»Človek ne sme živeti samo zase«

V Peterlinovi dvorani Društva slovenskih izobražencev v Trstu so 8. t. m. podelili 32. literarno nagrado »Vstajenje«. Letos jo je prejel znani tržaški zdravnik, pisatelj in politik dr. Rafko Dolhar za svoje življenjsko delo.

Najprej je v imenu ocenjevalne komisije utemeljitev prebral prof. Martin Jevnikar, nato je pisatelju nagrado podelil predsednik Zadrúžne kraške banke z Opčin Pavel Milič.

O Dolharjevi ustvarjalnosti je spregovorila prof. Zora Tavčar, ki je govorila na svojske Dolharjeve poteze (kratke črtice, malo opisa, digresije v polpreteklo zgodovino, dnevna politika, etična vprašanja). Poudarila je tudi, da je krivično imeti planinsko literaturo — na področju katere Dolhar deluje — za manjvredno. Odlomke iz nekaterih nagrajenčevih del je prebral Gregor Pertot.

Spregovoril je tudi slavljeneec sam, ki se je kritično izrazil o površnosti in dlakocepstvu v današnjem času. Človek, ki se dandanes nekoliko bolj zanima za javne zadeve, je dejal Dolhar, je v očeh drugih čuden. Glede stanja slovenske narodnostne skupnosti v Italiji ni vzroka za malodušje, saj se stvari, čeprav skoraj nezaznavno, premikajo. Rafko Dolhar je tudi povedal, da pripravlja novo knjigo s politično vsebino.

Nagrajencu je čestitke izrekel tudi tajnik Goriške Mohorjeve družbe (GMD) Marko Tavčar. Pri GMD je namreč izšel zadnji Dolharjev knjižni trud »Od Trente do Zajzere«, ki obravnava lik dr. Juliusa Kugyja.

Rafko Dolhar prejema nagrado iz rok Pavla Miliča. Na desni je prof. Martin Jevnikar (foto Kroma)

Podelitev nagrade »Vstajenje« je gotovo veliko priznanje za opravljeno delo, a tudi vidna spodbuda za nadaljnje literarno ustvarjanje. Kako doživljate ta trenutek?

Razumljivo je, da sem te nagrade vesel. Bil sem prijetno presenečen, ker je za, ali bolje ob knjigi o Kugyju, nisem najmanj pričakoval. Morda je bila poplačana predvsem originalnost zasnove knjige. Sicer pa motivacija »za življenjsko delo« zaobjema tudi moje prejšnje knjige, ki sem jih posvetil goram. Gotovo pa je nagrada tudi spodbuda za nadaljnje delo, ker pač avtorju potrjuje njegovo smiselnost. Takega potrjevanja pa smo vsi potrebni.

Marsikdo se bo vprašal, kako morete usklajevati poklicno delo z drugimi svojimi vsekakor zahtevnimi zanimanji. Kaj bi o tem povedali?

Vsekakor je moje poklicno delo dovolj zahtevno in domišljam si, da ga opravljam dovolj vestno. Kljub dvema specializacijama opravljam pretežno delo internista, ki tudi zahteva stalno

izpopolnjevanje znanja. Tudi poklicno delo pa moreš dozirati, ustrezno pač s cilji, ki si jih tudi v poklicu zastaviš. Osebo me zanima preveč stvari, da bi se lahko totalno posvetil eni sami. Vsekakor mislim, da če štiriindvajset dnevni ur pomnožimo s 365, je to kar veliko število. Od naše izbire pa je odvisno, kako te ure uporabimo.

Kakšna je pravzaprav Vaša metoda dela?

Po naravi nisem metodičen, zato bi o metodi ne mogel govoriti. Vsekakor pa sem se oprijel nekih navad. Če se mi, posebno na kakem sprehodu ali izletu, ko si prezračim možgane, porodi kaka zamisel, jo poskusim takoj zabeležiti ali realizirati. Svojo zamisel ali načrt največkrat ponudim uredniku našega slovenskega radia in ko je zamisel sprejeta, jo je treba realizirati. To je moja metoda boja proti lenobi.

Kdaj ste začeli čutiti potrebo, da svoje misli oziroma opažanja »vržete na papir«?

Preden sem začutil potrebo, mi je bilo pisanje pravzaprav domača nalo-

ga. Ko me je med vojno, ko sem obiskoval italijansko šolo, oče učil slovensko pisati in brati, je bilo najbolj naravno, da sem kot slovensko nalogo začel pisati dnevnik in zapiske o izletih v gore. Kasneje mi je to prišlo v navado in je s časom nastala tudi potreba. Prepričal sem se namreč, da beleženje misli prispeva k točnejšemu razmišljanju. Posredovanje svojih misli, občutkov, doživetij drugim pa je neka oblika komuniciranja življenja ne mimo, temveč z drugimi člani našega narodnega občestva. Vsiljuje se mi primerjava s političnim delom, a bi nas to pripeljalo morda predaleč.

Kaj bi svetovali mladim, ki začenejo čutiti veselje do gorništvá?

Odgovoril bom z mislijo, ki ni moja, temveč geslo Gorske reševalne službe: »Za gore je vredno živeti, ne pa umreti.« Gore so namreč velika življenjska šola, ki nas uči pravilno ocenjevati svoje moči. S tem gore utrjujejo tudi našo voljo in samozavest, predznost pa se v gorah lahko plača z življenjem.

Kateri vršac v Julijcih Vam je najbolj pri srcu in zakaj?

Na to vprašanje mi ni lahko odgovoriti, ker je takih vrhov več. Če pa sem prisiljen enega izbrati, se bom odločil za Mangart. To je gora, ki jo imam v rodnem Trbižu vedno pred očmi. Predstavlja mejni vrh med vzhodnimi in zahodnimi Julijci, med Slovenijo in Italijo, z njegovega vrha se ob jasnem vremenu vidi Jadransko morje, sploh vsa dežela, v kateri živimo. Lahko nanj zlezem tudi brez posebne fizične kondicije, tudi na kratkem nedeljskem izletu.

Rojeni ste v Kanalski dolini, mama je domačinka iz znane družine v Žabnicah, oče je bil zdravnik, rojen v Trstu. Kako in koli-

ko so starši vplivali na Vaše življenjske izbire?

Na moje življenjske izbire je vplival predvsem oče. Vedno mu bom hvaležen, da je odločil, da bom obiskoval slovenske šole že prvi dan, ko so bile ponovno odprte. Petnajstega oktobra letos bo točno petdeset let. To je bila izbira, ki me je zaznamovala za vse življenje. Tako sem ostal v Trstu in mi ni žal. Moralnega mačka pa imam, ker sem zapustil svoje rojake v Kanalski dolini. Po svojih močeh se jim skušam oddolžiti z delom in pisanjem.

Kaj bi povedali o slovenskih ljudeh v Kanalski dolini? Se strinjate s tem, kar smo brali pred dnevi v celovškem Našem tedniku?

Še vedno za večino velja lapidarna definicija ukovskega župnika v poslovilni pridigi: »Slovinci ste, a nočete biti, radi bi bili Nemci, a ne morete biti, ne marate biti Italijani, a morate biti«. Ta točna in lapidarna definicija sintetizira vso zgodovino Slovencev v Kanalski dolini, za katero so krive države, ki so na dveh mirovnih konferencah določale meje na tem delikatnem geopolitičnem stičišču treh narodov.

Reportaža Našega tednika na žalost zelo natančno odraža stanje v Kanalski dolini. Seveda se ne strinjam z vsemi izjavami, ki jih je pisec registriral, a takšna je tam trenutna situacija. Želel bi si, da bi vsaj tisti, ki so v dobri veri, sedli za skupno mizo in si natočili čistega vina, kajti čas kruto odpravlja tudi slovenski pogovorni jezik, ki je bil do nedavnega, vsaj pri polovici družin v Žabnicah in Ukvah, slovenski.

Imate kakšno posebno sporočilo na dan, ko ste prejeli tako prestižno nagrado?

Nagrada, ki sem jo prejel, me utrjuje v prepričanju, da človek ne sme živeti samo zase, temveč da je dolžan občestvu, iz katerega izhaja in ki mu pomaga živeti, tudi kaj prispevati. Po svojih močeh.

Peterle v reviji »Trieste ed oltre«

»Potrebni so stiki med kulturama«

Za izboljšanje odnosov med Slovenijo in Italijo so v prvi vrsti potrebni stiki med obema kulturama ter medsebojno spoznavanje brez predsodkov in poenostavljanja. Tako je za zadnjo številko revije Trieste ed oltre, ki jo ureja Corrado Belci, napisal bivši slovenski zunanji minister Lojze Peterle. Sosedov ne smemo več imeti za »sovražnike«, pač pa moramo gledati v bodočnost, v Evropo, in si torej prizadevati za zблиžanje med ljudmi na obeh straneh meje.

Peterle je v nadaljevanju članka analiziral zgodovino odnosov med Slovenijo in Italijo od začetka stoletja. Voditelj slovenskih krščanskih demokratov je predvsem opozoril na dogodke, ki so obema narodoma preprečevali, da bi se bolj spoznala in zblížala. »Nova Evropa pa ne more nastati brez sprave med vsemi narodi, ki jo sestavljajo«, je zapisal Peterle. Čeprav smo mrtvim dolžni vse spoštovanje, pa je pomembno, da se obe državi posvetita predvsem živim, je že poudaril.

Dalje je Lojze Peterle v reviji Trieste ed oltre opozoril bralce, da ima lahko Italija od izboljšanja odnosov s Slovenijo samo koristi. Obe državi morata torej omogočiti prijateljske stike med narodoma in kulturama. V tem smislu so dobrodošle vse pobude ne samo na državni, ampak tudi na deželni, pokrajinski in občinski ravni, je še zapisal Peterle.

Ob občnih zborih naših denarnih zavodov

V zadnjem času se v zamejski javnosti precej razpravlja o naših denarnih zavodih, češ da so na udaru italijanskih oblasti. Slednje naj bi s tem hotele okrniti finančno neodvisnost slovenske manjšine v Italiji. Povod za taka sklepanja je dala predvsem odločitev osrednje državne banke (Banca d'Italia), da se odstavitna upravni in nadzorni odbor Kmečke banke v Gorici in se uvede komisarska uprava. Na vrsti je tudi bila daljša inšpekcija v Tržaški kreditni banki. Večina slovenskih občil in nekateri manjšinski krogi so vse to začeli prikazovati kot rezultat nekakšne mednarodne zarote. Pisalo se je celo, da so dobro znani krogi v Sloveniji odgovorni za komisarsko upravo v Gorici, s čimer so baje hoteli oškodovati znano zamejsko finančno družbo in s tem posredno celotno slovensko zamejsko gospodarstvo. Poudarjalo se je, da naši denarni zavodi delujejo zelo dobro, zaradi česar ravnanje Banke Italije sploh ni bilo in ni upravičeno.

Prejšnji teden je imela občni zbor do zdaj zdaleč najpomembnejša slovenska zamejska banka,

ko banko iz Brescie in nato še z neko nemško banko. Ni treba, da se vprašamo, zakaj takšno združevanje, saj dobro vemo, da bi med Slovenci v Trstu in zamejstvu ter tudi med tistimi, ki so nam prijatelji, težko dobili 40 ali še več milijard za zvišanje družbene glavnice. V tej zvezi smo slišali, kako bo ta operacija naši banki omogočila, da bo razširila svoj delokrog in se tudi okrepila. Baje so v sporazumu tudi zagotovila, da bo TKB ohranila svoj prvotni značaj in neodvisnost. To se mi zdi nekako v nasprotju s tržnimi zakoni, kajti kdor vlaga svoj kapital, hoče tudi soodločati o njegovi uporabi in imeti vpliv, ki ustreza vložnemu kapitalu.

Kot smo brali v sobotni prilogi Primorskega na strani, posvečeni gospodarstvu in financam, so delničarji našega denarnega zavoda popolnoma soglašali s poročilom predsednika in s pojasnili glavnega ravnatelja, saj so takorekoč soglasno odobrili poslovni obračun — proti sta bila le dva glasova — in s tem tudi skoraj šest milijard poslovne izgube. Ta naj bi bila rezultat »preradodarnega

sednika italijanskih vlad, Ciampi in Dini prihajata iz uradov emisijske banke. Znano je dalje, kako funkcionarji tega zavoda naravnost ljubosumno čuvajo svojo neodvisnost, zato se nam zdita iz trte izviti obtoževanje ali samo namigovanje na »umazane igrice«, ki naj bi se jih šli v vodilnih krogih osrednje italijanske denarne ustanove, da bi se delala škoda naši manjšini, ali, kar je še hujše, da bi se delale komu usluge.

Menimo, kako je skrajni čas, da vsakdo možato prevzame svojo odgovornost in da se ravna dosledno. Prav je, da nam matična država pomaga, in je naravno, da manjšina pričakuje njeno pomoč. Ta pa mora biti prozorna, kdor jo prejema, mora dajati tudi jasne obračune.

Naj ob koncu z zadovoljstvom zabeležimo, kako se je izkazala za uspešno združitev openske in nabrežinske hranilnice. Združena banka danes pokriva ves Kras in

je bila v lanski poslovni dobi uspešna kljub neugodnim okoliščinam. Želimo tudi opozoriti na konstruktivni potek prvega občnega zbora združene banke, saj se je zbralo nad 500 članov, združnikov, kar je že vsega upoštevavanja vredna sila. Slišati je bilo tudi glas mlajših podjetnikov, katerih glavna skrb je, kako zagotoviti združeni banki sposobne upravitelje, ki bodo vodili banko vsaj tako uspešno kot dosedanji.

Ta mora seveda ostati v rokah domačinov, zadružnikov, in se tudi navzven izkazati kot denarni zavod slovenske manjšine. To je tudi v skladu s politiko, ki so jo na tem področju začeli voditi naši predniki. Mislimo namreč, da naloga manjšine ni v tem, da tekmuje z velikimi vsedravnimi gospodarskimi institucijami, ampak v tem, da dobro deluje v korist celotne manjšinske narodnostne skupnosti.

Kraševc

Sprejem zbora »Jacobus Gallus« ob podelitvi zlate plakete

V Gallusovi dvorani na sedežu Glasbene matice — šole »Marij Kogoj« v Trstu je bil pred dnevi sprejem pevskega zbora »Jacobus Gallus«, ki je na nedavnem vseslovenskem tekmovanju »Naša pesem '95« v Mariboru prejel 90 točk in s tem tudi zlato plaketo.

Prvi je prisotnim spregovoril predsednik Glasbene matice — v okviru katere zbor deluje — Adrian Semen. Dejal je, da je ta uspeh tudi uspeh GM in vse slovenske zamejske skupnosti, ki je s tem dokazala, da je v zamejstvu kulturno ustvarjanje na visokem nivoju. Obenem je uspeh zbora »Jacobus Gallus« za GM veliko zadoščenje v tem težkem trenutku, ki ga šola doživlja.

Ravnatelj GM Bogdan Kralj je dejal, da je uspeh zbora dokaz, da se z resnostjo, trudom in požrtvovalnostjo more marsikaj doseči.

Izrazil je svoj ponos nad kvalitetnim nastopom te skupine mladih, obenem pa izrekel kritično misel na račun dejstva, da v zamejstvu nismo še sposobni izoblikovati skupno zborovsko politiko.

Predsednica zbora »Jacobus Gallus« Sara Superina je posredovala nekaj podatkov o zgodovini in delovanju zbora, v katerega so včlanjeni tako slovenski pevci iz tržaškega mestnega središča kakor iz okolice, pevovodja Janko Ban pa je spregovoril o programu, ki ga je zbor izvajal v Mariboru. Pri tem je dejal, da pri izbiri programa tržaški zbori nimajo težav, saj je zborovska ustvarjalnost v Trstu izredno bogata. Izrazil je tudi željo, da bi pevci še naprej doživljali glasbo in jo prenašali na druge. Krajši nagovor je imel tudi skladatelj Pavle Merku.

Posnetek z občnega zbora TKB

(foto Kroma)

to je Tržaška kreditna banka. Iz poročil, ki smo jih brali v dnevnem tisku, jasno izhaja, da njen položaj ni prav rožnat. TKB je sicer zasebna banka in je last delničarjev, ki sami lahko sodijo o njenem poslovanju. Vsi pa vemo, da je ta denarni zavod nastal na osnovi dogovora med Italijo in nekdanjo Jugoslavijo in je bil namenjen potrebam slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Zato jo Slovenci povsem upravičeno imamo za svojo.

Kaj se torej dogaja z našimi gospodarskimi ustanovami? Ali ni morda nastopil čas, da si nalijemo čistega vina? Ali ni morda čas, da se slovenska javnost seznanja z resničnim stanjem? V tisku smo brali, da se bo TKB združila z ne-

podeljevanja kreditov«. Po drugi strani so vodilni delničarji, ki so tudi lastniki ali upravitelji znanih podjetij, poudarjali, da je neugoden položaj nastal zaradi objektivno nenaklonjenih okoliščin, čemur naj bi se pridružil (že spet!) politični pritisk na slovenske zamejske denarne zavode. Le dva »oporečnika« sta izrekla kritike, češ da banka v zadnjih letih ni bila gospodarsko smotrno vodena.

Iskanje sovražnika za vsako ceno je znana metoda, ki je dobro delovala v starih časih, a je danes v dobi transparentnosti gotovo preživela. Znano je namreč, da je Banca d'Italia ena najresnejših in v tujini najbolj upoštevanih ter spoštovanih italijanskih institucij. Dva, gotovo najuglednejša, pred-

Štiri nove knjige krožka Virgil Šček

Krožek za družbena vprašanja Virgil Šček je pred časom izdal štiri nove knjige v svoji zbirki »belih priručnikov«, ki je tako dosegla že 15 naslovov. V italijanščini smo v knjižni obliki po dobrem desetletju ponatisnili študiji Nadje Maganje in Aleša Breclja o samostojnih slovenskih političnih skupinah v Trstu v letih 1945-49 oz. 1949-52. Izšla je nadalje druga knjiga mednarodnih pravnih in političnih dokumentov o varstvu manjšin, ki jo je uredil Ivo Jevnikar. Marko Tavčar pa je pripravil za tisk in opremil z uvodom in opombami parlamentarne nastope Virgila Ščeka v Rimu v letih 1921-23.

Slovenski in italijanski javnosti želimo nove publikacije predstaviti na

našem sedežu v ul. G. Gallina 5, III. nadstropje, v Trstu, kjer bo v petek, 12. maja, ob 10.30 tiskovna konferenca in predstavitev knjig s sodelovanjem prej omenjenih štirih avtorjev in pa predsednika Krožka V. Šček dr. Rafka Dolharja.

ZAHVALA

Slovensko dobrodelno društvo iz Trsta se iskreno zahvaljuje Saški Pertot-Vidoni za bogato darilo: oblačila, perilo, nogarvice, majice za dojenčke, otroke in odrasle. Obilni dar bomo porazdelili potrebnim šolarjem in njihovim mlajšim bratcem pri nas, večji del blaga pa bomo čim prej poslali prepotrebni v Sarajevu.

Povečanje napetosti na Balkanu je marsikomu dobrodošlo

Z majske ofenzivo, ki je bila sicer pričakovana, vendar tako uspešna, da je krajinski Srbi niso znali zaustaviti, si je Hrvaška ponovno pridobila del ozemlja, ki ga je bila izgubila še preden je junija 1991 oklicala neodvisnost. Toda ponovno osvojenih ozemelj verjetno Hrvati ne bodo obdržali pod svojim nadzorstvom, ker so prekoračili po vsej verjetnosti že pred štirimi leti dogovorjene okvire, ki naj bi jih v Karadjordjevu začrtala na tajnem sestanku Tudjman in Milošević. Hrvati bodo ohranili Pakrac z avtocestnim in železniškim vozliščem, umakniti pa se bodo morali tako iz vzhodne Slavonije kot iz okolice Knina in Gospića. Med ofenzivo so Hrvati zaigrali še eno karto: letalski napad na savski most pri Stari Gradiški. Če bi se jim posrečilo porušiti most, bi presekali cestno povezavo med bosanskimi in krajinskimi Srbi. Toda poskus se je ponesrečil. V napadu so izgubili

en Mig-19 in dva helikopterja, kot povračilo pa je bil Zagreb dvakrat raketiran.

Povečanje napetosti je bilo dobrodošlo tako za zagrebški režim, ki ima dokajšnje probleme tako z opozicijo znotraj vladajoče stranke HDZ, kot tudi z begunci, ki se hočejo vrniti na svoje domove v Krajini. Nič manj dobrodošla pa ni bila povečana napetost za bosanske Srbe, saj so dogodke na Hrvaškem izkoristili na okrepitvah svojih sil in napadov na muslimanske enklave tako v vzhodni kot zahodni Bosni. Da se je povečalo število beguncev, da je civilno prebivalstvo znova v nevarnost, je za politike tako v Zagrebu kot v Beogradu, na Palah in v Kninu povsem drugovratno vprašanje.

Združeni narodi in Evropa, kot običajno, pasivno spremljajo dogodke in se zadovoljujejo z resolucijami in sestanki kontaktne skupine.

Koncert ob 50. obletnici osvoboditve

V ponedeljek, 15. maja, bo ob 20. uri v Kulturnem domu v Gorici koncert, ki sodi v niz prireditvev ob 50. obletnici osvoboditve in konca druge svetovne vojne.

Nastopil bo pevski zbor bivših rudarjev iz Trbovelj pod vodstvom primorskega rojaka Alberta Ivančiča. Pevci se bodo predstavili v Gorici s posebnim programom. V prvem delu bodo izvajali narodne, v drugem pa partizanske pesmi.

Ta večer bo nastopil tudi obnovljeni pevski zbor Društva slovenskih upokojencev iz Gorice, ki ga vodi Elda Nanut. Pokrovitelji večera so trije goriški rajonski sveti: Pevma-Oslavje, Št. Maver-Podgora in Štandrež.

FJK in Maastricht

Tudi dežela Furlanija Julijska krajina je članica Skupščine evropskih dežel in sodeluje pri načrtu o reviziji sporazuma iz Maastrichta. Skupščina evropskih dežel je v tem smislu pripravila dokument, s katerim opozar-

ja na potrebo, da bi morali natančneje razčleniti in podrobneje opredeliti pristojnosti posameznih upravnih in vladnih organov. Evropske dežele se zavzemajo, da bi sporazum iz Maastrichta preosnovali tako, da bi krajevnim upravam dali večjo samostojnost znotraj samih držav in tudi Evrope same. Tudi volitve za evropske izvoljene zbornice in inštitucije bi morale odražati stvarnost posameznih evropskih dežel ali regij. Postopoma naj bi ustanovili nekakšno evropsko deželno zbornico, ki naj bi bila zakonodajni organizem za vprašanja regionalnega značaja.

***

Francoski predsednik Mitterand bo čez nekaj dni predal posle novoizvoljenemu predsedniku Chiracu, neogolistična stranka bo tako imela v svojih rokah najvažnejša mesta v državi: predsedstvo republike, vlade in parlamenta.

***

Predsednik italijanske vlade Dini je izjavil, da bo vrnil mandat predsedniku republike, kakor hitro bo parlament odobril pokojninsko reformo. Sporazum z vlado so podpisali sindikati, a ne zveza industrijcev.

Franc Jeza Pismo iz Dachaua

Wie kann ich das mit Ihnen
berichten? Ich bin so
glücklich, dass ich
feststellen kann, dass
es mir weniger schlecht
und ich habe doch nie
manchmal in der Welt
gesehen, es war aber
nie ein Kind und so
viel Glück habe ich
nie wieder erfahren
kann. Es wird mich
gut, hoffen wir.

12/14
10.12.1944
Frau
Antonie Jeza
Harden 59
P. Harden-Pettau
Untersteinweg 12a

da je življenje v taborišču okrnilo v meni (kot najbrž v vseh drugih) tudi sposobnost veselja. Neštetokrat sem sanjaril o dnevu osvoboditve, a zdaj, ko je bila tu, sem ostal hladen in miren, kot gledalec pri predstavi, ki ga je razočarala. Ne da bi bil v resnici razočaran, pač pa nesposoben, da jo res uživa.

Ne vem, kaj so občutili drugi. Taborišče je bučalo od rjovenja tisočev. Ob obletnici, ki jo obhajamo v letošnjem maju, pa bi radi objavili eno štirih ohranjenih pisem, ki jih je Jeza pisal iz taborišča materi. Vsa so napisana na taboriščnem poštnem papirju, na katerem so bila natisnjena tudi pravila glede dopisovanja oziroma prejemanja paketov. Seveda so napisana v nemščini in tako splošna, kot je to narekovala previdnost, saj so vsa morala skozi cenzuro. Prvo ohranjeno pismo je Jeza poslal materi 7. maja 1944, naslednje nosi datum 11.6.1944, tretje 16.7.1944, četrto pa 20.8.1944. Objavljamo tretje, ki je po vsebini najbolj zanimivo in značilno za taboriščnika Franca Jezo, s številko 65755 iz bloka 16/4. Pismo objavljamo v prevodu.

Dachau 3K, 16.7.1944

Draga mama,
hvala lepa za pismo, ki ga je napisala Lizika ter za oba paketa. Prvega sem dobil 29. junija, drugega 7. julija. Vse sem prejel v redu in dobro ohranjeno, celo kruh. Dobro, da ste »prežgano« (obel) zavili v papir, saj sem se že bal, da bom imel knalno vse vaše lonce tukaj. Povejte Liziki, da so mi njena pisma v veliko veselje. Taka lepa pisma zna napisati, da ob branju vidiš vse živo pred seboj, kar že toliko

Franc Jeza s svakinjo Slavico in nečakom Makcem julija 1946

časa nisem videl. Zahvaljujem se ji in jo prav pristrčno pozdravljam. — Denar sem prejel, in sicer dvakrat od Novakove Marjance. Hvala in pozdravi tudi zanj.

Kar se tiče Maksove smrti, najprej nisem mogel verjeti, da ga nikoli več ne bom videl, da ne bo več nobene debate in nobenega bratskega kreganja med nama. Ne morem povedati, kako težko mi je pri srcu. Žal mi je, da nisem jaz umrl namesto njega, saj bi bilo manj škoda; jaz nimam nobenega drugega na svetu kakor Vas, on pa je moral zapustiti Slavico, otroka in toliko sreče. Toda pogumno moramo prenašati našo bolečino. Vse bo še dobro, upajmo.

Pristrčne pozdrave

Franc

Opomba: Maks Jeza je padel kot partizan pri Kranju.

Kopija pisma F. Jezo v nemščini z dachauskim žigom

V teh dneh, ko se spominjamo 50. obletnice konca druge svetovne vojne, smo po časopisih, radiu in televiziji brali, slišali in gledali tudi prispevke, ki so govorili o trpljenju deportirancev v koncentracijskih taboriščih. Ob obletnici so bile najbolj pretresljive slovesnosti prav v teh krajih nedopovedljivega trpljenja in ponižanja. V tem vzdušju je bil spomin na prijatelja in sodelavca Franca Jezo čisto naraven, in naravno je bilo seči po knjigi **Spomini iz taborišča**, ki je izšla v redni zbirki Goriške Mohorjeve družbe za leto 1985, se pravi leto dni po nje-

govi smrti, in v kateri sta objavljena podlistka **V dachauskih blokih** in **Tekma s smrtjo**, ki sta izhajala od 30. januarja 1958 do 25. marca 1961 prav v Novem listu. Pretresljivo je branje o tem, kaj so Jeza in vsi ostali morali pretrpeti v Dachau in v Überlingenu ob Bodenskem jezeru. Tudi o osvoboditvi, ki jo je dočkal v Dachau, piše Jeza in o tem, kako so v taborišče, ki so ga stražili edino še zelo mladi vojaki, vstopili ameriški vojaki, razorožili stražarje in jih postrelili. Predvsem pa Jeza govori o občutkih in ugotavlja: »Zdaj sem z rahlim začudenjem ugotavljal,

Bruno Canella v galeriji Kulturnega doma v Gorici

Kdor je že od prvih razstav imel priložnost spremljati delo Bruna Canelle, je opazil, da je glede tematike in tehnike umetnik v glavnem ostal zvest svoji začetni izbiri in se je večjemu omejil na selektivno in zavestno sklapljanje njemu dragih prizorov. Opazili bomo tudi izostritev tehnike z oblikovnimi rešitvami, ki od nekdanj dajajo povsem svojstven in oseben pečat njegovim delom.

Ko sem leta 1983 v goriški galeriji Il Torchio ter leta 1987 v razstavnici Kulturnega doma predstavil goriški publiki dela Bruna Canelle, je slednja lahko v njegovih stvaritvah gledala neobraslo od sonca in vetra izsušeno kraško naravo, čudovito istrsko obalo, urejene briške vinograde z vsem, kar spada zraven: z zidovi, hišami, ganki, oboki, portali, strehami, skednji, dvorišči, okni, dimniki. Skratka, vse te arhitektonske značilnosti so avtorju nudile izvirno gradivo, ki ga je brez izumetničenj prenesel v svoja dela. Iz tega gradiva je slikar znal izoblikovati stvaritve, ki vsekakor predstavljajo rezultat postopnega tolmačenja in razumne prilagoditve slikovnega gradiva. Odlika umetnika je predvsem v tem, da z izostrenim pogledom zna najti v razpoložljivem gradivu osnovno prvino za svoja dela. To postopnost je razvil iz pazljive uporabe prvinske osnove, na kateri je gradil svoja umetniška dela, ki nam nedvomno nudijo svojevrsten in fantastičen izgled, a so istočasno v sozvočju z umetnikovim izpovednim izkazovanjem. Prizadeval si je, da bi na dvodimenzijske površine prenesel svoje stvarne zamisli, polne simboličnih sklicevanj, kjer so najmanjše podrobnosti, ki jih pogostoma tako jasno poudarja z vrezji na lesno osnovo, razporejene s pozorno izbranim barvam. Znal jih je hkrati vkleniti v pazljivo razčlenjene površine ter zaobjeti v geometrijsko nakazan okvir.

Porodile so se tako umetnine s poudarjeno lahkotnostjo, v katerih je glavno vlogo opravljalo ritmično razčlenjevanje podobnih si lastnosti, ki so se izmenično menjavale v pravilnem in umno izračunanim zaporedju. Prav posebno vlogo je odigrala barva, ki jo je umetnik nanašal z lahkotno kretljivo na čiste in gladke kromatske površine in je istočasno imela namen združevati in razdvajati. Z jasnimi raztezanjem barve je torej uspel združiti vse osnovne prvine stvaritve.

Vse te tematske in oblikovne lastnosti najdemo v večji in manjši meri tudi v delih, ki jih umetnik predstavlja na tej razstavi in ki pričajo o navezanosti Bruna Canelle na krajinsko in človeško stvarnost domačih krajev. Zadnje čase je namreč Canella razširil pahljačo svojih zanimanj in se poleg Krasa, Istre in Brd zaustavlja tudi v drugih krajih naše dežele, na primer v Karniji in Benečiji. Svojo pozornost skuša posvetiti tudi prisotnosti

v domačem okolju človeške figure, ki jo naravnost sijajno stilizira.

Z uprtjem svojega pogleda v nekatere odtenke in prizore, ki ovekovečijo določene gradbene značilnosti, arhitektonske lastnosti ter človeško prisotnost v Gorici in Trstu, nam želi posredovati sporočilo, nabito z otožnim obžalovanjem ter zavestnim razumevanjem sedanje in pretekle stvarnosti naših krajev.

Joško Vetrh

Občina Tolmin, Župnijski urad Tolmin in KS Tolmin vljudno vabijo k odkritju spominskega obeležja

pesnici Ljubki Šorli

ki bo v soboto, 13. maja, ob 11. uri na njenem domu v Tolminu, Brunov drevored št. 1. Obeležje bo odkril akademik prof. dr. France Bernik, predsednik SAZU.

Sodelovali bodo pevci iz Tolmina in Gorice.

Prehod pri Rdeči hiši kmalu odprt

Zastojev na mejnem prehodu v Štandrežu na Goriškem bi moralo biti kmalu konec. Kot kaže, so namreč zaključili z deli pri Rdeči hiši — Rožni dolini. Ta pomembni prehod med Italijo in Slovenijo je bil zaprt od 13. marca letos, ker je bilo treba namestiti posebne kabine za uslužbenca. Zaprtje mejnega prehoda je tedaj povzročilo tudi precej polemik in veliko težav.

Začasno je bil zato prekvalificiran prehod 2. kategorije v Štandrežu. Težave s prometom pa so bile precejšnje, tako da so morali ljudje včasih dolgo čakati v vrsti, preglavice pa so povzročali tudi tovornjaki, za katere je bilo premalo prostora.

Po napovedih bo mejni prehod pri Rdeči hiši ponovno odprt konec tega tedna.

Župani iz Trsta, Gorice, Cervignana in Tržiča se bodo ta teden na sestanku razgovarjali predvsem o preureditvi železniškega prometa, ki je štiri omenjena mesta oddaljil od pomembnih prometnih zvez. Ukinitve povezave Intercity med Mestrami in Trstom bo imela svoje posledice tudi na gospodarskem, predvsem turističnem področju. Štirje župani se bodo na sestanku v Tržiču razgovarjali o možnostih, da bi ublažili posledice novega reda vlakov.

Kulturna delavca iz Laškega v Gorici

Slikar Oskar Beccia in pesnica Liljana Visintin, slovenska kulturna delavca iz Laškega, se prvič skupno predstavljata v Kulturnem domu v Gorici.

V galeriji Kulturnega doma bo v petek, 12. t.m., odprtje razstave del slikarja Oskarja Beccie iz Ronk, ob tej priložnosti pa bodo predstavili tudi trojezično zbirko poezij »Ecat ombre« pesnice Liljane Visintin, prav tako iz Ronk. Poezije so napisane v slovenskem, italijanskem in španskem jeziku.

Kulturni večer prirejata upravni odbor Kulturnega doma v Gorici in Kulturno rekreacijsko društvo Jadro iz Ronk.

Razstava del Oskarja Beccie bo odprta do 31. maja: ob delavnikih od 9. do 13. ure ter vsak večer med prireditvami.

Družinska psihološka knjižnica

(1)

Osamljenost (dr. Tony Lake)

Skoraj vsakdo je kdaj osamljen, mnogi celo zelo pogosto. Osamljenost prizadene vse starosti — otroke, mladino, mlade moške in ženske, ljudi srednjih let in ostarele.

Osamljeni ljudje so tisti, ki potrebujejo druge, da bi z njimi komunicirali in ustvarili tak ali drugačen odnos — od prijateljskega stika in poznanstva do globoke navezanosti in trajne ljubezni. Dober odnos je tisti, v katerem si dva človeka delita stvari, ki se jima pripetijo v življenju; to pa je možno le s komuniciranjem.

Komuniciranje deluje zaradi nekaterih človeku prirojnih lastnosti. To so pogovarjanje, poslušanje, dotikanje in gledanje. Vsakdo med nami lahko te štiri načine vedenja izkusi na razne načine: prvič, lahko jih nekemu vsilimo, tako npr. lahko komu govorimo, pa nas ta poslušala ali ne; lahko komu prisluhnemo, čeprav ne govorimo nam; lahko pa tudi opazujemo nekoga, ki nas ne gleda, ali pa se nekoga dotaknemo v svoji bližini, pa naj si to želi ali ne. Z drugimi besedami, lahko smo, kar zadeva govorjenje, poslušanje, dotikanje ali gledanje, dejavni, medtem ko je drugi človek pasiven ali obratno. Komuniciranje je torej tako potrebno zato, ker nam daje celo vrsto podatkov o tem, koliko nas drugi cenijo, nam pa omogoča, da damo drugemu človeku celo vrsto podatkov o tem, koliko je nam do njega. Če nekemu res nekaj pomenimo,

nam naš način komuniciranja omogoča, da se za to zahvalimo in sprejmemo podobno zahvalo v približno enaki meri. Če pa nekemu ne zaupamo, seveda ne moremo tvegati, da bi mu pokazali svoja prava čustva, zato se popolni medsebojni komunikaciji raje umaknemo.

Osamljeni smo takrat, kadar ne moremo presojeti teh vrednosti, kar je posledica tega, da nimamo nikogar, s komer bi se o njih lahko pogovarjali. Osamljenost se torej močno razlikuje od obdobja, ko se sami odločimo, da se bomo drugim ljudem umaknili. Takrat storimo to zato, da bi bili sami in ne zato, ker nimamo nikogar, s komer bi stvari delili: umaknemo se zato, ker se je v zadnjem času zgodilo toliko stvari, da bi jih radi sami zase spravili v red.

Kadar govorimo o osamljenosti, vidimo, da pride do nje zaradi pomanjkanja soljudi. Vsi potrebujejo druge, ki nam zagotavljajo, koliko smo vredni, in nam pomagajo, da lahko bolje ugibamo, kakšna je vrednost stvari, ki se dogajajo okrog nas. Vedeti moramo, kolikšna je naša vrednost.

Osamljenosti se lahko lotimo na dva načina; lahko se sprijaznimo z njo ali pa jo ozdravimo. Če se sprijaznimo z osamljenostjo, to pomeni, da se nam je treba le malo spremeniti in da se na občutek navadimo. Če pa jo hočemo pozdraviti, moramo

spoznati, kako se moramo spremeniti navznoter in ne samo navzven. Najpomembnejše je spoznanje, da je vse odvisno od nas samih. Vsakdo med nami je na nek način vreden in pomemben.

Na podlagi raziskav lahko na osamljenost gledamo kot na bolezen, ki napade človekovo osebnost prek njegovega sistema za komuniciranje. Postopoma, ko ljudje zabredejo vse globlje v osamljenost, postaja njihova sposobnost komuniciranja vse manjša in manjša. Komuniciranje je bolj povezano s čustvi kot z besedami. Čim manj ste sposobni komuniciranja in čim manj se počutite vredni, tem manj boste v resnici postali zanimivi za druge ljudi. Ta bolezen ima tri stopnje. Prva stopnja se začne z okoliščinami, ki ljudem preprečijo stik z drugimi ljudmi. Na tej stopnji je žrtev oropana nežnosti in občutka, da nekemu pripada.

Druga stopnja je veliko bolj resna, saj pomeni izgubo zaupanja vase in v druge ljudi.

Na tretji stopnji osamljenosti pa je naša sposobnost dejanja in sprjemanja tako okrnjena, da je ne bo mogoče več popraviti. Ljudje postanejo apatični, nesposobni čustvovanja in občutenja. Na tej stopnji se marsikdo sooči z življenjsko resničnostjo in je prepričan, da nikomur ni in nikoli ne bo mar, kaj se dogaja z njim.

Seveda pa tretje stopnje osamljenosti ne doseže vsak. Oglejmo si eno izmed razlag o tem, kako se razvija osebnost in zakaj osamljenost nekateri ljudi bolj prizadene kot druge.

Jelena Stefančič
(Dalje)

Vpis v slovenske jasli v Trstu

Sindikata slovenske šole obveščala, da zapade rok za vpis otrok v slovenske občinske jasli, ki jih bodo s prihodnjim šolskim letom, po dolgoletnih prizadevanjih manjšinskih predstavnikov, odprli v Trstu, 10. junija. Sindikat je že stopil v stik z vsemi starši, ki so podpisali prošnjo za odprtje slovenskih jasli v srcu mesta. Otroke je mogoče vpisati v Ulici Veronese 14, kjer bo sedež novih jasli. Urad je odprt ob ponedeljskih popoldne in ob četrtek dopoldne.

Prva seja dolinskega občinskega sveta

Dolinski občinski svet je na svoji prvi seji soglasno, torej tudi z glasovi opozicije, odobril program župana Borisa Pangerca in njegove uprave. Verjetno je Pangerc postavil svojevrsten rekord, saj je prvi župan v povojni Italiji, čigar program je bil, kot rečeno, sprejet soglasno. Zanj je volilo 12 svetovalcev večine in štiri svetovalci opozicije. Na seji je župan najprej predstavil svoje odbornike in njihove zadolžitve, nakar je sledila predstavitev programa. Omenili bi obvezo po izboljšanju upravnih storitev, nakar skrb za teritorij, pravice žensk in mladih, ovrednotenje in zaščito naravne-

ga parka v dolini Glinščice in dopolnitev metanizacije.

Z vzdržanjem Slovenske skupnosti pa so v sredo zvečer odobrili program nove uprave županje Tamare Blažine v zgonski občini.

Na Višarje z žičnico

Konec tega tedna se bo mogoče povzpeli na Svete Višarje nad Trbižem z žičnico, prav tako pa tudi v soboto in nedeljo 17. in 18. junija.

Od 24. do 10. septembra bo žičnica obratovala vsak dan od 9. do 17. ure ob delavnikih, ob praznikih pa od 8.30 do 18.30.

Sestanek na Repentabru

Prejšnji teden je bila na Repentabru prva seja novoizvoljenega občinskega sveta. Najprej so uradno potrdili izvolitev župana Aleksija Križmana, osmih svetovalcev Napredne liste, treh svetovalcev Slovenske skupnosti in enega svetovalca Pola za Repentabor. Župan je za podžupana imenoval Karla Grgiča, za odbor

nico pa Bruno Škabar. Prebral je program svoje uprave, nakar je sledila kratka razprava. Za Slovensko skupnost je načelnik skupine Renzo Milič napovedal konstruktivno opozicijo. Predstavniki Pol za Repentabor Guerra je dejal, da ne bo vodil prejedne opozicije. Obe skupini sta se pri glasovanju vzdržali. V imenu Napredne liste pa je program potrdil nekdanji župan Pavel Colja.

Alojz Novak

Pred 50 leti te dni v Gorici (1)

(iz knjige »Črniška kronika« - GMD 1993)

Te dni mineva 50 let od konca druge svetovne vojne, zato se vsak dan kar vrstijo spominske proslave, v časopisih pa objavljajo članke in pričevanja v zvezi s tem prelomnim dogajanjem, ki je usodno zaznamovalo evropsko in svetovno zgodovino. Če je na eni strani res, da je bila fašistična oz. nacistična pošast dokončno poražena, pa je na drugi strani tudi res, da se je na vzhodni polovici evropske celine pričelo polstoletno obdobje, za katerega sta bili značilni ukinitvev političnih svoboščin in uvedba komunističnega sistema. Do korenitih sprememb je prišlo šele po padcu berlinskega zidu in uvedbi parlamentarne demokracije po vseh vzhodnoevropskih državah.

Maja leta 1945 se je na usodnem razpotju znašlo tudi primorsko ljudstvo, saj državne meje še niso bile dokončno določene, a je treba hkrati poudariti, da je imel prihod slovenske partizanske vojske v Trst, Gorico in drugod na Primorsko tudi svoj politični pomen, saj je to vplivalo na kasnejšo razmejitev. Le-ta, kot je znano, po pariški mirovni konferenci ni povsem zadostila stoletnim slovenskim težnjam, a je slovenski narod tudi pridobil, saj se je krivična rapalska meja pomaknila na zahod, Slovenija pa je po ukinitvi Svobodnega tržaškega ozemlja dobila izhod na morje v Istri, kar je zanj življenjsko važno.

Odločili smo se, da ob tej obletnici ponatisnemo odlomke iz dnevnika goriškega kanonika msgr. Alojzija Novaka, ki je pod naslovom »Črniška kronika« izšel pri Goriški Mohorjevi družbi leta 1992. Msgr. Novak se je rodil 28. junija 1881 v Trnovem pri Ilirski Bistrici, v duhovnika pa je bil posvečen v Gorici 3. maja 1905. Kot duhovnik je najdaljšo dobo preživel v Črničah, od leta 1914 do 1944, kjer je bil priča kar dvema svetovnim spopadoma. Leta 1944 je bil premeščen v Gorico in imenovan za stolnega kanonika. Goriška izdaja »Črniške kronike« se pričena z 31. majem 1940, zaključuje pa z 28. aprilom 1965, ko je bil kanonik Novak že v letih in je tako dočkal mnoge zgodovinske preobrate na svetu in cerkvenem področju, npr. ponoven prihod Italije v Gorico, informirojevski spor, tržaško krizo, odprtje meje z Jugoslavijo in II. vatikanski koncil.

Ob 50-letnici konca druge svetovne vojne iz Novakove »Črniške kronike« ponatisnemo odlomke od 1. maja do 19. junija 1945. Zahvaljujemo se Goriški Mohorjevi družbi za dovoljenje za ponatis.

Ured.

1. maja 1945 — Danes pa zavzemajo mesto Gorico partizani⁽¹⁾. Tam na gradu in za njim nekaj pokajo strojnice in bacači, vedno več rudečih zvezd se vidi na kapah; izobešajo zastave slovenske in italijanske z rudečo zvezdo in ob 3. popoldne je prišla tropica kakih 20 deklet s slovensko zastavo in zvezdo — zastavonošinja je nosila tudi titovko (čepico z zvezdo) — ter so prepevale »Slovenija svobodna sovjetska bodeš ti«. Četa se je ustavila tudi pred župniščem stolne cerkve in nam naredila podoknico s to popevko. Ne vem, komu je veljala ta podoknica — ker pevk nisem poznal — bile so deklice 15-18 let in ena starejša mati ali teta zraven, pravijo, da so bile faranke stolne cerkve iz Stare gore, zato se zdi, da je veljal ta pozdrav njih bivšim in sedanjim dušnim pastirjem. Pa eden bivših jih ni slišal, umaknil se je sinoči iz hiše.

Zdajle je pa ura 4.15 — kakšen preobrat v eni uri. Nikjer ni nobene zastave več na oknih — tudi babnice našega starega mons. Geata⁽²⁾ so izobesile za nekaj časa laško zastavo z zvezdo, a so jo med prvimi spet skrile. In vzrok? Počil je glas: Srbi so se pojavili, da se spoprimejo s partizani. Trg sv. Antona,

prej poln ljudi, se je v hipu izpraznil — sveta tišina je nastala. Motile so jo le puškine salve in bobnenje ročnih bomb, ki je bilo precej daleč na severnem delu mesta. Tudi gospodičen pevk ni bilo slišati ne videti.

S Srbi so pribežali doli tudi razni gg. župniki z Vipavskega — večinoma so šli v Furlanijo — Šturje, Ajdovščina, Križ, Žablje, Batuje — vse je zdaj prazno. Upajmo, da ne bo dolgo trajal ta exilium, ampak da bo po prihodu Angležev spet mogoč povratek med ovčice — kozle in neumne goske. Ravno danes je radio povedal, kako Angleži razorožujejo partizane po Italiji, ko zasedajo že od partizanov »zasedena« mesta in jim prepovedo njih »giustizia sommaria«⁽³⁾ nad neljubimi jim osebami. Povedal je tudi, da italijanska vlada reklamira »la Venezia Giulia« do sklepa miru še pod upravo velesil in je ne priznava Jugoslaviji via facti potom vojaške zasedbe. Torej je še vse prezgodnja popevka: Slovenija — sovjetska bodeš ti. Koliko neumnosti je naš ubogi narod napravil med to svetovno vojsko, Bog daj, da bi bila ta zadnja — ko se kolje s Srbi za Tita proti kralju. Ne bomo mi odločali, smo premajhni.

Zvečer ob 7. uri — poročajo, da je partizanska — sedaj narodna vojska Jugoslavije zasedla prefekturo v Gorici in da tam visi slovenska zastava z zvezdo. Enaka da visi iz škofijskega dvorca. Nisem videl, a verodostojna priča pravi, da je videla in da boj po mestnih ulicah ni bil med partizani in Srbi, ampak med dvojevrstnimi partizani vsled nesporazumljenja.

2. maja 1945 — Slika mesta je mirna — tu v naši okolici ni zastav. Sliši pa se od daleč grmenje topov. Sinočnji radio je povedal, da so Angleži v Monfalconu, ustne vesti današnjega jutra so, da je drugi del angleške armade v Furlaniji in Vidmu. Srbi so se umaknili čez Sočo na furlansko stran.

Popoldne pa je vse drugače — iz vseh strani dežele, razen iz Brd, je prišlo nešteto deputacij, večinoma kajpada žensk, deklet in tudi otročarije z zastavami, okinčanimi z zvezdami, ki so se zbirali na Travniku pred prefekturo, od tam pa so v povorkah hodili po mestnih ulicah pojoč slovenske pesmi, vzključajoč kakor pri litanijah razne klice, eden ali ena naprej, drugi za njo. Ko sva šla z mons. Valentinčičem po Via Moreli in naju je ena taka vzključarica zagledala, je med litanije uplela tudi pobožni klic: Smrt belogardistom! in vsa množica je pobožno vzključila: Smrt! — Pa to le mimogrede.

Ob 4. uri pa je počila vest: nadškofa so zaprli.⁽⁴⁾ No veselju ni bilo s tem konca po ulicah, a nas duhovnike je začelo skrbeti. Jutri imajo biti posvečenja novih duhovnikov, škof pa je zaprt. Z generalnim vikarjem mons. Valentinčičem⁽⁵⁾ sva se odpravila na prefekturo, kjer zaseda »Okrožni izvršni narodno-osvobodilni odbor za Srednje Primorje« — s pisano prošnjo, naj oprost Prezvzišenega, da bo jutri lahko posvetil novomašnike. Dolgo sva čakala na avdijenco in nazadnje sva le lahko pismo oddala civilni oblasti: jaz nisem poznal oseb, ki predstavljajo novo oblast, pač pa jih je poznal mons. Valentinčič, so Goričani obrtnega stanu. Civilni oblasti je bilo popolnoma neznan, da so vojaški oblastniki OF nadškofa aretirali. Celó neverjetno se jim je zdelo⁽⁶⁾. Klicali so vojaške oblastnike: par oficirjev in eno žensko v krilu. Eden od oficirjev je kričal, kako velik zločinec je nadškof in da je narod o vsem že dobro obveščen. Pa rekli so, da bodo pri seji sklenili, kaj se bo ukrenilo. Usedli so se v posebni sobi — a prišel je vojak obveščatelj, da gredo angleški oficirji na prefekturo: vsi ven, se je glasil ukaz in morala sva oditi z vsemi ordonanci in drugimi vred. Padlo pa je vprašanje: kdo zna angleško? In začeli so loviti za tolmačem. Kaj je bilo zatem tam na prefekturi, ne vem.

Od italijanske strani pa so se obrnili na angleško poveljstvo, za katerega mi nismo vedeli, in tam so se temu prenegljenemu koraku naše nove oblasti čudili ter tudi obljubili, da bodo zadevo uredili, le da morajo zvedeti, kje drže nadškofa zaprtega. Tudi to smo zvedeli, peljali so ga v Koroninijevo vilo na Cingrafu⁽⁷⁾ — in tako upam, da bom jutri ob 40-letnici svojega mašniškega posvečenja lahko asistiral oproščnemu nadškofu pri polaganju na novomašnike, ako ne bo ponoči prišlo kaj novega, kar v revolucionarnih časih ni nič

Uspeh slovenskih šol na 23. DOSP-u

Konec prejšnjega tedna je v Gorici potekalo 23. Dijaško obmejno srečanje Primorske, DOSP, ki se ga je udeležilo 450 dijakov iz trindvajsetih višjih in srednjih šol z obeh strani meje. Dijaki so preizkusili svoje spretnosti v športu — tekmovali so v odbojki, košarki in namiznem tenisu, preizkusili pa so se tudi v orientaciji — ter dokazali tudi svoje znanje in nadarjenost na literarnem, likovnem in filmskem področju. Lep uspeh so na srečanju, ki je potekalo v goriškem šolskem centru, zabeležili dijaki slovenskih višjih srednjih šol z Gorice in Trsta. Na prvo mesto se je uvrstil goriški pedagoški licej Gregorčič, na drugo tržaški strokovni zavod Stefan, na tretje pa pedagoški licej Slomšek, prav tako iz Trsta.

V sklepnem govoru je pomen DOSP-a povzel ravnatelj slovenskega klasičnega liceja Trubar iz Gorice Milko Rener. Poudaril je, da namen tega srečanja ni tekmovalje, pač pa sodelovanje in spoznavanje med dijaki, ki živijo v dveh državah in pripadajo dvema narodom. Poznavanje pa je predpogoj za sodelovanje in sožitje.

Višješolke na srečanju DOSP

(foto Kroma)

V tržaškem mestnem muzeju *Morpurgo* si je možno od prejšnjega tedna dalje ponovno ogledati restavrirani dvoprсни kip enega najbolj znanih državnikov vseh časov — Napoleona. Gre za kopijo kipa, ki ga je izdelal Antonio Canova. Original iz marmorja hranijo v Londonu.

Kopijo iz mavca, ki je na ogled v Trstu, je daroval sam Canova tržaškemu arhitektu Carlu Nobilu. S krajšo slovesnostjo so dopoldne Napoleonov kip predali namenu.

SLOVENSKI CENTER ZA GLASBENO VZGOJO
EMIL KOMEL - GORICA

Koncertna sezona 1994/95

SLOVENSKI SKLADATELJI
v Glasbenem ateljeju E. Komel

J.F. Zupan, L.M. Škerjanc, P. Merku, M. Potočnik, D. Slama

Komorna dvorana SCGV, Drevored XX. septembra, 85 - Gorica
Ponedeljek, 15. maja 1995, ob 20.30

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« -
Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954,
štev. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Ivo Jevnikar,
Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni
in odgovorni urednik), Miro Oppelt,
Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij
Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst,
tel. 040/772151.

Član Združenje periodičnega
tiska v Italiji

čudnega: hišne preiskave in izginitev enega ali drugega v ječo ali še kam naprej.

Angleška vojska — Novozelandski — z mogočnimi tanki in številno pehoto je danes popoldne prišla v Gorico in ako se sami ne bomo znali vladati, nas bo vladal spet tujec.⁽⁸⁾

3. maja 1945 — Danes sem šel v semenišče ob 7. uri — policijska ura od 7. zvečer do 7. zjutraj — da bi asistiral nadškofu pri posvečenju novomašnikov. A nadškofa ni bilo — naša prošnja ni bila uslišana. Pač pa smo zvedeli, da je še živ, ker ga je popoldne videl en kanonik — mons. Velčič⁽⁹⁾ — iz ceste pri enem oknu na Cingrafu in ga je od daleč pozdravil.

Šel sem žalosten domov, imel sem nato korno mašo kot 40. obletnico posvečenja. Povabil sem h kosilu par gospodov sobratov — tako da je bilo vsaj nekoliko spomina na oni lepi dan, ko mi je pokojni nadškof Jordan⁽¹⁰⁾ v letu 1905 rekel: Lojze, križ si našel (Inventio S. Crucis).

Preteklo noč so bile hišne preiskave po raznih hišah v mestu in tudi aretacije. Polno objokanih oči je bilo davi po mestu — svojci aretiranih so žalovali⁽¹¹⁾. Tudi v našem stolnem župnišču so prišli ob 2. uri zjutraj preiskat stanovanje mons. Brumata, ki pa je odšel čez Sočo. Sicer pa se je vojaštvo silno dostojno vedlo pri preiskavi. — Tudi danes velike demonstracije okoličanov po mestu. — Nemčija gre h koncu. Položilo je orožje vse nemško vojaštvo v Italiji in Avstriji, Berlin je zavzet, Hamburg se je predal, Hitler je mrtev, Mussolini tudi, Roosevelt tudi. Tako gre h koncu tragedija, ki se je začela 1. septembra 1939 in ki je upepelila celi svet.

Ker ni mons. Brumata doma, moramo ostali precej več spovedovati.

6. maja 1945 — Danes je zaključek slavnosti za zavzetje Primorske po Titovi vojski. Nepregledna množica ljudi iz cele dežele se je sešla — največ seveda žensk, deklet — velik gozd zastav je bil v sprevedu po ulicah in na Travniku, kjer je par slovenskih in italijanskih govornikov spregovorilo slavnostne govore. Italijanski govorniki so poudarjali »la fratellanza italiana-slovena«⁽¹²⁾. Saj bi do te sloge res že moralo enkrat priti in če je le socialna ideja povezala oba naroda ob Soči, brez primesi verskega sovraštva proti Cerkv, bi človek bil kar vesel. Pa začelo se je slabo z aretacijo nadškofa, z begom mnogih duhovnikov, tako da je Vipavska dolina zelo prazna. Šli so pod vplivom psihologije mase tudi taki, ki niso niti nameravali, npr. g. župnik iz Batur, iz Brji — danes pa hodijo dekleta iz vseh teh duhovnjik k meni spraševati, če vem kaj o njim dušnem pastirju. Vem, da bi se večina od njih rada vrnila, če bi jim bilo zagotovljeno, da bodo lahko mirno in nemoteno vršili svojo pastirsko službo. Pa kdo naj naši novi vladi to dopove, ko še strasti prevladujejo in za trezno presojo dogodkov ni časa ne volje in ne zmožnosti. Naj pa ljudje malo poskusijo juho, ki so si jo sami skuhal, ko naših začetnih omoponov niso hoteli sprejeti za dobro in so nas za vsako kritiko pred par leti tožili v gozdu, da smo bili nato deležni oboroženih opominov: naj pazimo, kaj go-

vorimo. Tako so nam usta zaprli in dogodki so šli svojo pot naprej. Zdaj je zmaga tukaj in mi pač moramo pripoznati novo vlado nad nami, ki z Bogom in Njegovo Cerkvijo nič ne računa. Bomo pač živeli skrito in opravljali svojo duhovsko službo, dokler nam bodo to dovolili. Nismo pa nikdar gotovi, da kako noč ne pridejo po enega ali drugega in bomo zginili brez sledu. To so kar dobre duhovne vaje in priprava na smrt.

Danes se Nemeč bori še na Češkem in Moravskem, povsod drugod je brezpogojno odložil orožje. To je res najpopolnejša zmaga nad oholim Nemcem, ki je znal prav po satansko izigravati narode po Evropi v svojo korist in nečloveško ujetnike mučiti v svojih koncentracijskih taboriščih, tako da zasluzi najostrejšo kazen in prezir celega sveta.

(Dalje)

(Opombe)

- (1) Ker so se primorske partizanske brigade ob koncu vojne usmerile predvsem proti Trstu, sta nalogo zavzeti Gorico dobila Prešernova brigada in Škofjeloški odred.
- (2) Stolni kanonik mons. Antonio Geat (1867-1945).
- (3) Giustizia sommaria: splošno obračunavanje z nemškimi sodelavci ter političnimi nasprotniki, brez ugotavljanja posamične krivde in brez sodnega postopka.
- (4) Za razliko od Gorice pa je v Trstu škof Santin našel svoje mesto tudi ob novih jugoslovanskih oblasteh, pri čemer gre omeniti, da je že v začetku maja posredoval pri predaji nemške posadke na gradu sv. Justa.
- (5) Mons. Ignacij Valentinčič (1867-1946) je bil dekan v Komnu, ko ga je 1921 nadškof Sedej imenoval za stolnega kanonika. Od 1922 je bil dekan mestne dekanije, 1945 pa je v času Margottijeve odsotnosti vodil škofijske posle kot generalni vikar. Bil je med vodilnimi delavci v različnih slovenskih ustanovah in organizacijah, fašistične oblasti pa so ga 1933 celo obsodile na 10 mesecev ječe.
- (6) Novo jugoslovansko oblast je v vojaškem pogledu predstavljala t.i. Komanda mesta Gorica na čelu z majorjem Aleksandrom Zupancem. Na civilnem področju je tedaj imelo odločujočo besedo več organov, toda omeniti gre predvsem dva, ki sta bila izvoljena čez nekaj dni: 8. maja izvršni odbor NOO za Goriško okrožje, ki ga je vodil Jožef Štrukelj, ter 12. maja mestni izvršni odbor, ki mu je predsedoval dr. Karel Rutar. V tistih dneh pa sta bila verjetno pomembnejša komite KPS in okrožni odbor OF, oba pa je vodil Julij Beltram.
- (7) Cingraf: slovenski naziv za mestni predel ob ulici 20. septembra, ob kateri je tudi Coroninijeva vila z velikim parkom.
- (8) To so bili deli 2. novozelandske divizije 8. britanske armade. Poveljnik divizije je bil general Bernard C. Freyberg.
- (9) Mons. Velčič (Velcich) Giuseppe (1893-1982) je bil po rodu z otoka Cresa. Bil je stolniški župnik in od 1961 dekan stolnega kapitlja.
- (10) Andrej Jordan (1845-1905), goriški nadškof 1902-1905. V 80. in 90. letih je bil poslanec v dunajskem državnem zboru, izvoljen od furlanskih kmečkih občin.
- (11) Po do sedaj znanih podatkih so partizanski organi v dneh svoje oblasti v Gorici aretirali več sto oseb, od katerih je za 329 izginila vsaka sled. Nekaj več kot polovica le-teh je bilo civilov, ostali so bili pripadniki raznih fašističnih in kolaboracionističnih formacij. Med aretiranimi je bilo tudi precej Slovencev.
- (12) La fratellanza italiana — slovena: italijansko slovensko bratstvo.